

Találkozások Becén és Hévízen

Személyes vallomás Takáts Gyulával történt találkozásaimról

Az írás címe ellenére első találkozásom Takáts Gyulával Badacsonyan történt az Egry kör gyűlésén. A badacsonyi, Fonay Tibor által vezetett, Egry József Baráti Körnek voltunk tagjai Lipták Gáborral, Lipták Gábornéval, Fodor Andrással, Bánffy Györggyel, Szij Rezsővel és Bélával, Udvardy Erzsébettel, Tamás Istvánnal és másokkal. Ezen a közgyűlésen mondta el, nem igazán kedvező véleményét Marton László újonnan avatott Egry szobráról, amelyet Budapesten a XI. kerületben és a badacsonyi Balaton-parton egyaránt felállítottak. Ez 1981-ben volt, pontosan tudom a dátumot, mert ekkor dedikálta számomra a „*Vulkános és fügefák*” című kötetét.

E rövid írás nem nélkülözheti a sokszor csak távirati stílusban megfogalmazott történéseket, egyben elnézést kérek, ha olykor személyessé válik a mondandóm. Ugyanis Takáts Gyulát atyai jó barátomnak tartottam és tartom mind a mai napig, s erre büszke voltam és vagyok. Többször látogattam meg családommal Becén és Kaposváron is. Számtalanszor voltunk együtt Hévízen. Keszthelyi útjai alkalmával gyakran betért hozzánk. Második felesége Stefike – ha találkoztunk – különösen gyermekeimnek örült.

1982. szeptember 4-5-én az Írók Gazdasági Egyesülete megalakulására és a Balatoni Íróhét 50. évfordulójára emlékeztünk. Több mint harminc író, költő, irodalomtörténész, szerkesztő vett részt a Keszthelyen tartott két napos megemlékezésen. Többek közt Bertók László, Cseres Tibor, Csorba Győző Móricz Virág, Nagy Gáspár, Tóbiás Áron, Tóth Bálint, Görgey Gábor és természetesen a Becéről átruccanó Takáts Gyula vettek részt a konferencián. Szeptember 5-én délelőtt Hévízre látogatott a társaság. Akinek volt kedve, megmártózhatott a neves gyógytóban. A találkozó alkalmából felfektetett emlékkönyvembe, a Vadaskerti Csárda asztalánál Takáts Gyula berajzolta a Szigligeti öblöt, ahogy ő látja minden nap kis becei tuszkulánumból és aláírta: „*Balatoni Íróhét 50. évfordulójának alkalmából rándultan át erről a Becéről.*”

Ugyancsak 1982-ben, felavatták a Hévízi Panteon legelső emléktábláját, a Hévízen sok időt töltő Szabó Lőrinc emlékezetére. A márványtáblán végre elhelyezésre került Borsos Miklós Szabó Lőrinc plakettje, amely jó pár évig feküdt a tanácselnök fiókjában. Az avatóra Takáts Gyula is eljött feleségével, Stefikével. A rendezvényt követően együtt Keszthelyre utaztunk Sági Károly múzeumigazgató és felesége társaságában, hogy egy jó pohár bor, feketekávé és tea mellett megbeszéljük a legfontosabb eseményeket.

1983-ban ünnepeltük Egry József születésének centenáriumát. Ebből az alkalomból Keszthely kiállítással, éremkiadással és Borsos Miklós mellszobrával tisztelgett a városban tíz telet eltöltő művész előtt. A szobor avatóját június 9-én Takáts Gyula tartotta, s az alkalomból nem rejtette véka alá a hivatalosság távolmaradásának sajnálatos tényét, amit később naplójában is megemlített: *„A város vezetősége, mondanom sem kell, nem volt ott, hanem strandoltak, vagy pincészeren voltak”.*

Borsos Miklós Egry portréjának avatása a keszthelyi Helikon parkban, 1983. június 9-én

Már lassan engedni volt kénytelen erőszakos szigorából a rendszer, ám ezt valójában nem nagyon lehetett érezni. Titkosszolgái még ott voltak mindenütt. Ilyen körülmények között alakult meg Hévízen, Major-Zala Lajos svájci-magyar költő házában, 1985-ben a Csokonai Asztaltársaság. A társaság remek és izgalmas volt: Takáts Gyula, Pomogáts Béla, Péntek Imre, Laczkó András, Fodor András, Csengey Dénes, Csurka István, Ferdinandy György, Dedinszky Erika, Németh János keramikusművész, Tóth Éva, Erdélyi Zsuzsa, Tatay Sándor, Fülöp Gábor, Tüskés Tibor, Hatvani Dániel, Csányi László, Zalán Tibor, Albert Gábor, Bertha Bulcsú, a Várady házaspár és sokan mások. A társaság Lajos nap környékén évente összejött, ahol a felolvasások után beszélgetés folyt az irodalom, a kiadók jelenlegi helyzetéről. Ezt a magánrendezvényt az utcáról előszeretettel figyeltek furcsán viselkedő, számunkra ismeretlen emberek... Szőnyei Tamás „*Titkos írás*” című munkájának első kötetében megjegyzi, hogy az összejövételről írt *jelentés szerint a beszélgetések során szóba került a lapok és kiadók „tarthatatlan” állapota, aminek része a ki nem mondott, de működő cenzúra, a fióknak dolgozás, az irodalmi élet és a szellem munkásainak megfigyelése, a BM örökös jelenléte és félelme a toll forgatóitól*”. (920. old.) Jól értesült volt a jelentő!

Tudtuk ezt, ám ennek ellenére, jól éreztük magunkat. A szellemi táplálék mellett a test sem nélkülözött, Major-Zala sütötte a bifszteket, felesége Linda asszony készítette hozzá a salátákat... A pincében Laczkó András a barman szerepét vállalta magára.

A Csokonai Társaság tagjainak felolvasásaira legelőbb Major-Zala Hunyadi utcai házában tetőterében került sor, ahol minden évben, közönségszavazat alapján, kiosztottuk a Csokonai-díjat, később informálisból formálissá (tehát hivatalossá) alakult társaságunk a Gyógyfürdőkórház kultúrtermében szervezte meg mindezt. Az első Csokonai-díjat 1985-ben Csengey Dénes kapta. 1986-ban Németh János keramikusművész által készített Csokonai-díjat Takáts Gyulának szavaztuk meg.

Takáts Gyuláért magam mentem át kispolszкимmal Becére, hogy elhozzam Hévízre, majd a találkozót követően visszajuttassam Becére. Olykor

ebben a fuvarban feleségem is besegített. Takáts Gyula leginkább saját borát szerette, vitt is minden alkalommal egy demizsonnyi jó beceit a Csokonai találkozóra. Egyik alkalommal, véletlenül, a vizes demizsont kapta fel sietségében, ám ez csak Hévízen derült ki a társaság nagy mosolygása közepette.

Többször mentünk, olykor hárman-négyen is Becére, megmetszeni Takáts Gyula szőlőjét. Bár családomnak szőlőterületei voltak egykoron Badacsonyan, jómagam nem értettem, mi fán terem a szőlőművelés? Még szerencse, hogy idejében észrevették barátaim, miképp metszem a szegény tőkéket és azonnal leállítottak. Ezt követően már csak hordómosásban vehettem részt. Ősszel nem mertem megkérdezni, mennyi volt – egyáltalán volt-e – termés az általam megkurtított tőkéken.

Takáts Gyula írja naplójában, 1987. július 20-án: *„Keszthelyen voltam. Az autómhoz nincs akkumulátor. Cséby Gézát kerestem. Egerszegen volt. Vettem két Kálnoky kötetet. Este kijött Becére Géza a feleségével és a kisfiával. Vett Rezin egy szép helyet, arról akart velem beszélni a helyszínen...”* A rezi útra jóval később került sor, 1989 októberének egyik hűvös napján. De akkor nem csak ketten utaztunk, velünk jött a szigligeti Alkotóházban pihenő, Debrecenben élő közös ismerős, barát, Tóth Endre költő. Mindhárman leültünk a kozmatető legmagasabb csúcsát jelentő kis tisztás szétnyitott kempingszékeire. Néztük az elénk táruló tájat. Ez más volt, mint a becei. Itt nem látható a Balaton, csak erdők, dombok, hegyek és valahol a messzi távolban Hévíz, Egregy s még messzebb Páhok. Rezi után természetes volt, hogy Becére is ellátogattunk. Szerencsém volt: magammal vittem a fényképezőgépet...

Takáts Gyula és Tóth Endre nálam, Reziben

Bece különös világa volt Takáts Gyulának. S ebből a gyönyörűségből sikerült pár morzsát nekem is szívembe építeni. Pomogáts Béla írja Becéről „*Táj, lélek, költészet*” című írásában: „*Takáts Gyula világa igazán mediterrán világ, amelynek szellemi láthatára Itáliáig és Hellaszig ér.*” Amikor megjelenik költészetében Drangalag és Csu Fu személye, a költő életének válságos időszakát éli. A természet, Bece enyhít kicsikét a felmerülő bajokon. Hisz ez az a föld, amelyet annyira magáénak érez, ahol kiteljesedhetnek a gondolatok, ahol szabad lehet a test és lélek. S felvetődik a kérdés: hol is van tehát Drangalag és ki a mester Csu Fu, aki tanítvány és tanító egyaránt? Takáts Gyula maga vallja: „*A költő neve irodalmi lexikonokban nem szerepel. Szülőföldje Drangalag, amely Na Conxy Pánnal határos. Furcsa módon egy személyben mesterem és tanítványom.*” Csu Fu meglátogatja Takáts Gyulát a becei hegyen, hisz ő is magáénak tudhatja a kicsi házat, a pincét, a szőlőtőkéket és fügebokrokat. Együtt nézik estefelé a Szigligeti öbölre rázuhanó s a vízben felragyogó csillagszönyeget. Együtt emelik poharukat és beszélnek meg filozófiájuknak lényegét. Különbözőek és egyek, mert Takáts Gyula maga Csu Fu.

Így élt Csu Fu versében olvassuk:

Csu Fu verset már alig ír.
Inkább csak beszélget velem,
s mutatja is, hogy lám, e kertben
nem is vagyunk mi ketten.

Egyetlen árnyék sétál a falon
és mosolyog, hogy ő, vagy én talán?
Nézem s tudom jól látja.
Így él Csu Fu a hegyi házba...

S ha valaki még mindig kételkedne Csu Fu személyében és Drangalag hollétében, álljon itt Csu Fu üzenete a „*Barátainak a hegyről*” című versben:

A Nap, ha kel
Csu Fu a háza ajtaján
árnyékát lépve át,
a teraszán megáll
s a két oszlop alatt
kinyitva könyvét,

egy lepkeszárny
s az ég között
hallgatja, mit izen a fény...

Most, hogy a napokban összegezni kezdtem: mit is mondhatnék a becei és hévízi találkozókról, egyre több történet tolult fel bennem. A hévízi-keszthelyi felolvasóestek, a Csokonai Asztaltársaságból Csokonai Vitéz Mihály Irodalmi és Művészeti Társasággá való átalakulásról, a Hévíz folyóirat történéseiről, a Csokonai Asztaltársaság első antológiájának, majdhogynem szamizdat kiadásáról, a Tünde névre hallgató kis Fiat gépkocsi javítási kálváriájáról, Németh János keramikusművésszel közös látogatásunkról, amikor is rajzoltunk és írtunk a később elveszett, majd megkerült „*Bacchus könyvé*”-be. Ám ez egy másik, hosszabb előadás témája lehet.

Csokonai est a Festetics kastélyban. Takáts Gyula, Bozóky Mária, Cséby Géza

Elhangzott Takáts Gyula halálának 10. évfordulóján megrendezett konferencián, Kaposvár, 2018. nov.19.